

**el-GARİBEYN
fi'l-KUR'ÂN ve'l-HADİS**
(الغريبين في القرآن والحديث)

Ahmed b. Muhammed el-Herevî'nin
(ö. 401/1011)

Kur'an-ı Kerim ve hadislerdeki
garib lafızları açıklayan eseri
(bk. HEREVÎ, Ahmed b. Muhammed).

GARİBİYYE

(الغريبة)

Kâdiriyye tarikatının
Muhammed Garîbullah el-Hindî'ye
nisbet edilen bir kolu
(bk. KÂDİRİYYE).

GARİBNÂME

(غرينامه)

Türk tasavvuf edebiyatının
Âşık Paşa (ö. 733/1332) tarafından
Anadolu'da kaleme alınan en eski
ve en geniş tesirli didaktik eseri
(bk. ÂŞIK PAŞA).

GARİBÜ'L-HADİS

(غريب الحديث)

Hadis metinlerinde geçen
nâdir kelimeleri konu alan
ilim dalı ve bu daldaki
yazılan eserlerin ortak adı.

Arapça'yı edebî incelikleriyle bilen Hz. Peygamber, farklı lehçelerin konuşulduğu Arabistan yarımadasının çeşitli bölgelerinden gelen heyetlere hitap ederken Arapça'nın zengin dil malzemesini bolca kullanmıştır. Kendisine Allah tarafından verildiğini söylediği *cevâmiu'l-kelîm** özelliği sebebiyle, bir kısmı daha önce duyulmayan veciz ifade ve meseller onun sözlerinde yer aldığı için sahâbiler zaman zaman ona bazı kelimelelerin anlamını sormuşlardır.

Hadislerde olduğu gibi Kur'an-ı Kerim'de de bulunan garib kelimeleri açıklamayı hedef alan eserler, ilk planda Kur'an ve hadisle eski metinleri doğru anlama ve Arapça'nın zengin dil hazinesini tesbit etme düşüncesiyle kaleme alınmıştır. Müellifleri bu tür eserler yazmaya sevkeden sebeplerden biri, fetihlerin geniş topraklara yayılması üzerine İslâmiyet'le birlikte Arapça'yı da öğrenmeye başlayan çeşitli kültür ve milliyetlere mensup kimselerin bu dil üzerinde yapmaları muhtemel tahrifleri önleme

gayesidir. Bir diğer önemli sebep de, yeni kurulan şehirlere muhtelif yörelerden gelmiş insanlar iskân edilince bu yeni şehir hayatına bağlı olarak oluşan dil karşısında klasik Arapça'yı muhafaza etme arzudur.

Garibü'l-hadîse dair kitaplarda bir kelimenin sözlük anlamıyla yetinilmeyip Arap dilcilerinin sözlerinden, eski Arap şairlerinin şiirlerinden örnekler verilerek o kelimenin edebî incelikleri üzerinde durulur (Kandemir, s. V). Hadis ilminde otorite olan Ahmed b. Hanbel gibi bazı âlimlerin kendilerine sorulan garib kelimeleri açıklamayıp onların lügat âlimlerine sorulmasını tavsiye etmeleri (İbnü's-Salâh, s. 272), garibü'l-hadîsin esasen dil ve lügat ilimlerinin bir meselesi olduğunu göstermektedir. Bu sebeple garibü'l-hadîs müelliflerinin büyük çoğunluğunu dil ve lügat âlimleri oluşturur.

Hadislerdeki garib kelimeler üzerinde ilk defa tebeu't-tâbiîn neslinden Mâlik b. Enes, Şu'be b. Haccâc ve Süfyân es-Sevri'nin durduğu belirtilmektedir (Hâkim, s. 88). Bu konuda ilk eseri kimin yazdığı ise tartışmalıdır. İbnü'n-Nedîm'in, garibü'l-hadîse dair ilk çalışmayı Basralı dil âlimi Ebû Adnân Abdurrahman b. Abdüla'lâ es-Sülemî'nin (ö. 250/864 [?]) yaptığı kanaatini taşıdığı anlaşılmaktadır (*el-Fihrist*, s. 51). Ebû Adnân'ın küçük hacimli olduğu belirtilen eserindeki garib kelimeleri ihtiva eden ve senedleriyle birlikte zikredilen rivayetlerin bablara göre tasnif edildiği söylenmektedir (Hatîb, XII, 405; Sezgin, VIII, 42). Bazı âlimler, ilk garibü'l-hadîs kitabını Nadr b. Şümeyl'in (ö. 203/819) kaleme aldığını ileri sürmekle beraber (Hâkim, s. 88), *Şerhu garibi'l-hadîs* diye de anılan (İbn Hayr, s. 186) ve pek küçük bir hacme sahip bulunduğu belirtilen eseriyle Ebû Ubeyde Ma'mer b. Müsennâ'nın (ö. 209/824 [?]) bu konuda öncülük ettiği görüşü daha fazla kabul görmüştür (İbnü'l-Esîr, I, 5; ayrıca bk. nâşirin mukaddimesi, I, 3).

II. (VIII.) yüzyılda yazıldığı anlaşılan diğer eserler arasında, Ebû Bekir Hüseyin b. Ayyâs es-Sülemî el-Bâceddâî'nin (ö. 204/819) *Garibü'l-hadîs*'i (İbn Hacer, II, 362-363), Kutrub'un *Garibü'l-âsâr* adıyla da anılan *Garibü'l-hadîs*'i, Ebû Amr eş-Şeybânî, Ebû Zeyd el-Ensârî ve Ahfeş el-Evsat'ın *Garibü'l-hadîs*'leri ile Asmaî'nin *Kitâbü Garibi'l-hadîs ve'l-kelâmi'l-vaşî*'si zikredilebilir. İbnü'n-

Nedîm, Asmaî'nin bu eserinin Sükkerî'nin hattıyla yazılmış 200 varak civarında olan nüshasını gördüğünü söylemektedir (*el-Fihrist*, s. 61). Hepsisi de Arap dil âlimleri tarafından kaleme alınan ve o devirde dil kültürünün zengin olması sebebiyle pek az garib kelime ihtiva eden bu eserlerin günümüze ulaşmış olmadığı bilinmemektedir. Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm'ın *Garibü'l-hadîs**'i bu eserlerin en hacimlisidir (nşr. Muhammed Azîmüddin, I-IV, Haydarâbâd 1384-1387/1964-1967; nşr. Hüseyin Muhammed Şeref, I-II, Kahire 1405/1984).

III. (IX.) yüzyılda garibü'l-hadîse dair eser yazanlar arasında İbnü'l-A'râbî, Amr b. Ebû Amr eş-Şeybânî, Abdümelik b. Habîb el-İbîrî, Muhammed b. Habîb en-Nahvî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Kâdim ve bu konuda oldukça hacimli bir eseri olduğu söylenen Şemir b. Hamdeveyh anılabilir. Bu eserlerin de günümüze gelip gelmediği bilinmemektedir. Aynı yüzyılın ikinci yarısında İbn Kuteybe, Kâsım b. Sellâm'ın eserine almadığı garib kelimeleri toplamak amacıyla *Garibü'l-hadîs*'ini konularına göre telif etmiş (nşr. Sâmiye Muhammed Ahmed, Paris 1970; nşr. Abdullah Cübûrî, I-III, Bağdat 1977-1978; nşr. Rızâ es-Süveysî, Tunus 1979; I-II, Beyrut 1408/1988), garib kelimeleri şiirlerle, Arap atasözleri ve tarihî olaylarla açıklamıştır. Her ne kadar İbn Kuteybe bu iki eserden sonra bir başka garibü'l-hadîs kitabına ihtiyaç duyulmayacağına söylemişse de kendisinden hemen sonra muhaddis İbrâhim el-Harbî, yirmi bir müsnedi tarayıp meydana getirdiği *Garibü'l-hadîs* isimli eserini (nşr. Süleyman b. İbrâhim b. Muhammed el-Âyid, I-V, Cidde 1405/1985) sahâbe adına göre tertip etmiş, içinde garib lügatların bulunduğu rivayetleri senedleriyle birlikte zikretmiştir. Ancak çok geniş olması sebebiyle bu eserin fazla rağbet görmediği söylenmektedir. Yine aynı dönemde Müberred ve Sa'leb'in çalışmaları, Muhammed b. Abdüsselâm el-Huşenî'nin, Hz. Peygamber'in hadisleriyle ashap ve tâbiînin sözlerindeki garib kelimeleri açıkladığı yirmi cüz ve 400 varak olduğu söylenen *Garibü'l-hadîs*'i ve İbn Key-sân diye anılan Muhammed b. Ahmed b. İbrâhim'in 400 varaklık çalışması (İbnü'n-Nedîm, s. 89) burada anılabilir.

IV. (X.) yüzyılda vefat eden garibü'l-hadîs müelliflerinden Kâsım b. Sâbit es-Sarakustî'nin (ö. 302/915) yazmaya başladığı *ed-Delâ'il fi garibi'l-hadîs*'i (yaz-

ma nüshaları için bk. Şâkir el-Fehâm, LI [1976], s. 232-233, 504-505) babası Sâbit b. Hazm tarafından tamamlanmıştır. İbnü'l-Enbârî Kâsım b. Muhammed, Ebû Müsâ Süleyman b. Muhammed el-Hâ-mız, İbn Düreyd, Ebû Bekir el-Enbârî, Ebû'l-Hüseyin Ömer b. Muhammed b. Kâdî ve İbn Dürüsteveyh bu yüzyılda yaşıyan belli başlı garîbül-hadîs müellifleridir. Hattâbî, günümüze ulaşmayan bu eserlerin birbirine benzeyen küçük çaplı çalışmalar olduğunu söylemekle beraber bazı kaynaklarda Ebû Bekir el-Enbârî'ye ait olan garîbül-hadîsin geniş hacimli olduğu ileri sürülmektedir (a.g.e., L [1975], s. 311). Gölümü Sa'leb diye tanınan Ebû Ömer ez-Zâhid'in, Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'indeki garîb kelimeleri açıklamak suretiyle garîbül-hadîs sahasında yeni bir tür geliştirdiği belirtilmektedir. Daha sonra bu çalışma örnek alınarak Mâlik b. Enes'in *el-Muvaţta*'ı ile *Şaḥîḥ-i Buḥârî* ve *Şaḥîḥ-i Müslim* için de garîbül-hadîs çalışmaları yapılmıştır (a.g.e., L [1975], s. 310). Dârekutnî'nin *Ġarîbül-hadîş*'i de burada kaydedilmelidir (Sezgin, I, 208). IV. yüzyıldan günümüze tam olarak gelen eserlerden Hattâbî'nin *Ġarîbül-hadîş*'i (nşr. Abdülkerim İbrâhim el-Azbâvî, I-II, Dimaşk 1402/1982), Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm ile İbn Kuteybe'nin eserlerinde yer almayan garîb kelimelerle bu iki âlimin açıklamalarına müellifin katılmadığı lugatları ihtiva etmektedir. Öncekiler gibi alfabetik olmayan bu eserde, içinde garîb kelimelerin geçtiği hadisler senedleriyle birlikte zikredilmiştir. Ebû Ubeyd, İbn Kuteybe ve Hattâbî'nin eserleri daha sonra kaleme alınan garîbül-hadîslerin kaynağı olmuştur (İbnü'l-Esîr, I, 8).

V. (XI.) yüzyılda yazılan bu tür eserlerden, Ahmed b. Muhammed el-Herevî'nin Kur'an ve hadislerdeki garîb kelimelere dair *Kitâbü'l-Ġarîbeyn*'i (aş. bk.) kelimeleri alfabetik olarak sıralaması, ayrıca hadislerin senedlerine, metinlerine ve râvilerine yer vermemesi sebebiyle oldukça itibar görmüş ve daha sonra yazılan garîbül-hadîslerle örtmeç teşkil etmiştir. Ebû'l-Feth Süleym b. Eyyüb er-Râzî'nin *Takrîbü'l-Ġarîbeyn*'i (Dârü'l-kütübü'l-Mısriyye, Tefsir, nr. 1017), Ebû Ubeyd ile İbn Kuteybe'nin garîbül-hadîslerinin bir muhtasarından ibarettir. Eserde garîb kelimelerin geçtiği hadisler müsned tertibinde sıralandığı için aranan kelimeler kolayca bulunamamak-

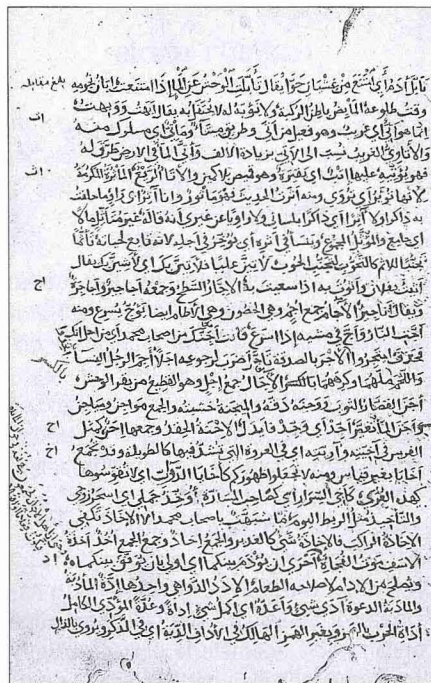
tadır. Kâtib Çelebi, *Şaḥîḥ-i Müslim* râvilerinden İsmâil b. Abdülgâfir'in alfabetik garîbül-hadîsinin son derece faydalı bir çalışma olduğunu söylemektedir (*Keşfü'z-ẓunûn*, II, 1205).

VI. (XII.) yüzyılda kaleme alınan eserler arasında, Abdülgâfir b. İsmâil el-Fârisî'nin Ebû Ubeyd, İbn Kuteybe, Hattâbî ve İbrâhim el-Harbî'nin garîbül-hadîslerinden faydalanarak 527 (1133) yılında tamamladığı *Mecma'u'l-ğarâ'ib ve menba'u'r-reğâ'ib*'i alfabetik olarak düzenlenmiş bir çalışmadır (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 4758; Murad Molla Ktp., Damadzâde, nr. 574; TSMK, III, Ahmed, nr. 2732; İÜ Ktp., AY, nr. 1805, noksan). Zemaḫşerî'nin *el-Fâ'ik fi ħarîbi'l-hadîş**'i (I-II, Haydarâbâd 1324; nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî — Muhammed Ebû'l-Fazl İbrâhim, Kahire 1364/1945), kelimelerin ilk iki harflerine göre alfabetik olmakla beraber bir hadisteki bütün garîb kelimeler bir arada açıklandığı için aranan kelimeler kolayca bulunmamaktadır. Kâdî İyâz'ın, *Şaḥîḥayn* ile İmam Mâlik'in *el-Muvaţta*'ndaki garîb kelimeleri açıklamak üzere kaleme aldığı *Meşâriku'l-envâr 'alâ şîḥâḥi'l-âşâr*'ını (I-II, Tunus 1333/1914), Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî mücevherle tartılma-

ya veya altınla yazılmaya değer bulmaktadır. Kâdî İyâz'ın talebesi İbn Kurkûl, hocasının kitabını bazı ilâvelerle birlikte *Meṭâli'u'l-envâr 'alâ şîḥâḥi'l-âşâr* adıyla ihtisar etmiş (Süleymaniye Ktp., Murad Buhârî, nr. 90; Reisülküttâb Mustafa Efendi, nr. 1119), İbn Hatîbüddehş de bu eseri *Tezhibü'l-Meṭâli'* ve *terğîbü'l-muṭâli'* ismiyle önce tezhib etmiş (Dârü'l-kütübü'l-Mısriyye, Hadis, nr. 127), sonra da *et-Takrîb fi 'ilmi'l-ğarîb* adıyla özetlemiştir. Ebû'l-Ferc İbnü'l-Cevzî, kelimelerin ilk üç harflerine göre alfabetik olan *Ġarîbül-hadîş*'ini (nşr. Abdülmu'tî Emin Kal'acî, I-II, Beyrut 1405/1985), büyük ölçüde Ahmed b. Muhammed el-Herevî'nin eserinden ve benzeri kitaplardan faydalanarak özlü bir şekilde kaleme almıştır.

VII. (XIII.) yüzyılda telif edilen garîbül-hadîslerden Mecdüddin İbnü'l-Esîr'in (ö. 606/1210) *en-Nihâye*'si (I-IV, Bulak 1311-1322; nşr. Muhammed Mahmûd et-Tanâhî — Tâhir Ahmed ez-Zâvî, I-V, Kahire 1383/1963) ihtiva ettiği garîb lugatların çokluğu, kelimelerin kısa ve özlü bir şekilde açıklanması gibi özellikleriyle kendinden önce telif edilen garîbül-hadîslerin en mükemmelidir. Büyük rağbet gören bu eser üzerinde daha sonraki yüzyıllar-

Abdüllatif el-Bağdâdî'nin *el-Müccerred fi ħarîbi'l-hadîş* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 405)

da çoğu ihtisar olmak üzere muhtelif çalışmalar yapılmıştır. İbnü'l-Esir'den sonra Abdüllatif el-Bağdâdî önce *Tefsîru ğarîbî'l-ĥadîş* adıyla bir eser kaleme almış, ardından bunu *el-Mücerred fî ğarîbî'l-ĥadîş* adıyla ihtisar etmiştir (Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 405; Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1945; Âşir Efendi, nr. 74). Mühezzebüddin İbnü'l-Hâcib'in de on ciltlik bir ğarîbü'l-hadîsi olduğu söylenmektedir (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1207). Daha sonraki yüzyıllarda kaleme alınan ğarîbü'l-hadîslerden İbn Hacer'in (ö. 852/1449) *Tefsîru ğarîbî'l-ĥadîş*'i (Kahire, ts.) ve Âkıl b. Ömer b. İmrân el-Alevî'nin (ö. 1033/1624) *Müntehabü'z-zehr ve's-semer min ğarîbî'l-ĥadîş ve'l-eser*'i (Brockelmann, II, 553) zikredilebilir.

Bu konudaki çalışmaların bir türü, hem Kur'an hem de hadislerdeki ğarîb kelimelerin birlikte ele alındığı kitaplardır. Genellikle "Ġarîbeyi'l-Kur'an ve'l-ĥadîş" adıyla anılan bu eserlerin en tanınmışları Ahmed b. Muhammed el-Herevî'nin *Kitâbü'l-Ġarîbeyn: ğarîbeyi'l-Kur'an ve'l-ĥadîş*'idir (nşr. Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, Kahire 1970; eserin bazı bölümleri, Haydarâbâd 1406/1985). Ebû Mûsâ el-Medînî, *el-Mecmû'u'l-muġîş fî ğarîbeyi'l-Kur'an ve'l-ĥadîş* adlı eserini (nşr. Abdülkerîm el-Azbâvî, I-III, Cidde 1406-1408/1986-1988; ayrıca bk. *Keşfü'z-zunûn*, II, 1203-1207) Herevî'nin kitabını tamamlamak amacıyla yazmıştır. Muhammed Tâhir el-Fettenî'nin, bir Kur'an ve hadis lugatı olan *Mecmû'u biĥârî'l-envâr fî ğarâ'ibi't-tenzîl ve lefâ'ifi'l-aĥbâr*'ı bu sahada yapılan son çalışmalardan biridir (I-II, Leknev 1248; I-IV, Leknev 1284; nşr. Habîbürrahman el-A'zamî, I-V, Haydarâbâd-Dekken 1967-1973).

İçinde birçok ğarîb kelime bulunan bazı hadislerdeki bu kelimeleri açıklamak, edebî inceliklerini belirtmek ve ihtiva ettikleri fikhî hükümleri ortaya koymak maksadıyla kaleme alınan eserler arasında Ümmü Zer hadisi etrafında yapılan çalışmalar önemli bir yer tutar. Bu çalışmaların en tanınmış, Kâdî İyâz'ın *Buġyetü'r-râ'id fî ĥadîsi Ümmi Zer mine'l-fevâ'id* adlı eseridir (nşr. Selâhaddin b. Ahmed el-İdlibî v.dğr., Fas 1395/1975; ayrıca bk. Kandemir, tür.yer.).

Zayıf hadis nevelerinden "ġarîb"ın çoġul şekli olan "ġarâib" kelimesiyle anılan *Ġarâ'ibü Mâlik*, *Ġarâ'ibü Şu'be*

gibi çalışmaların ğarîbü'l-hadîsle bir ilgisi yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 51, 61, 89; Hattâbî, *Ġarîbü'l-ĥadîş* (nşr. Abdülkerîm İbrâhîm el-Azbâvî), Dimaşk 1402/1982, I, 64-71; Hâkim, *Ma'rifetü 'ulûmî'l-ĥadîş*, s. 88-91; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XII, 405; İbn Hayr, *Fehrese*, s. 185-197; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, I, 3-12, ayrıca bk. nâşirin mukaddimesi, I, 3-8; İbnü's-Salâh, *'Ulûmü'l-ĥadîş*, s. 272-275; Nevevî, *İrşâdü tullâbî'l-ĥakâ'ik* (nşr. Abdülbârî Fethullah es-Selefi), Medine 1408/1987, II, 550-553; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, II, 362-363; Sehâvî, *Fethu'l-muġîş*, III, 45-56; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî*, II, 184-186; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1203-1207; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 553; Mübârekfûrî, *Muĥkaddimetü Tuĥfeti'l-aĥvezî* (nşr. Abdurrahman M. Osman), Kahire 1386/1967, I, 229-246; Hüseyin Nassâr, *el-Mu'cemü'l-'Arabî*, Kahire 1968, I, 50-65; Sezgin, *GAS*, I, 208; VIII, 42, 59, 67, 80, 90, 108, 118, 123, 149, 153, 157, 171, 180, 191, 208, 251; M. Yaşar Kandemir, *al-Kâdî 'iyâd ve Buġyat ar-Râ'id fî mâ fî Ĥadîs Umm Zar' min al-Favâ'id* (doktora tezi, 1977), İÜ Şarkiyat Araştırma Ktp., s. V; Şâkir el-Fehhâm, *Kitâbü'd-Delâ'il fî ğarîbî'l-ĥadîş li-Ebî Muhammed Kâsım b. Şâbit el-'Avfî es-Seraĥuşî* (MMLADm., L [1975] içinde), s. 70-110, 303-321, 512-527; (LI [1976] içinde), s. 232-293, 481-517; Ziriklî, *el-A'lam* (Fethullah), VII, 162; Talât Kocyyigit, *Ĥadîs İstılahları*, Ankara 1985, s. 115-116; M. Abdülâzîz el-Havîlî, *Târîhu fûnûnî'l-ĥadîşî'n-nebevî* (nşr. Mahmûd el-Arnaût — M. Bedreddin el-Kahvecî), Beyrut 1408/1988, s. 246-251; Mücteba Uġur, *Ansiklopedik Ĥadîs Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 103-104; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 330-335; Fâtıma Hamza er-Râzî, "Ĥareketü't-te'lîf fî lugatı ğarîbî'l-ĥadîş", *el-Mevrid*, IX/4, Bağdad 1981, s. 64-74.

M. YAŞAR KANDEMİR

GARİBÜ'L-HADİS

(غريب الحديث)

Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm'ın
(ö. 224/838)

hadislerde geçen
nâdir kelimelere dair eseri.

Ġarîbü'l-hadîs hakkında ilk yazılan eserlerden biri olup *Şerĥu ğarîbî'l-ĥadîş* adıyla da anılır. Bazı müelliflere göre ise kitap bu türün ilk eseridir. Muhtemelen onları bu kanaate sevkeden şey daha önceki çalışmaların birer risâle çapında olması, bunun ise müellifin belirttiği gibi "ömrünün hulâsası olarak" kırk yıllık bir çalışmaya dayanması ve geniş bir muhtevaya sahip bulunmasıdır. Ebû Ubeyd'in, *Ġarîbü'l-ĥadîş* ile birlikte hazırladığı anlaşılır, "ġarîbü'l-luga" diye anılan nâdir kelimelerle ilgili *Ġarîbü'l-muşannef* adlı ilk lugat kitabının da mü-

ellifi olması onun bu alandaki üstün yerini ortaya koymaktadır.

Ebû Ubeyd eserinde, kelimeleri alfabetik olarak sıralamamıştır. Hatîb el-Bağdâdî'ye göre müellif ğarîb kelimelerini açıklayacağı hadisleri *müsned** tertibinde bir araya getirmiştir (*Târîhu Bağdâd*, XII, 405). Ancak *Ġarîbü'l-ĥadîş*'in eldeki baskılarında Hz. Peygamber'in hadislerine ait bölümde müsned tertibine göre bir sıralama açıkça görülmektedir. Müellif önce Resül-i Ekrem'in hadislerinde, ardından Hz. Ebû Bekir'den başlamak üzere bazı sahâbîlerin ve tanınmış bazı tâbiîlerin sözlerinde, eserin son kısmında ise kime ait olduğu bilinmeyen bazı sözlerde yer alan ğarîb kelimeleri açıklamaktadır. İçinde ğarîb kelime bulunan hadislerin rivayet geleneğine göre senedleriyle birlikte zikredilmesi kitabın kullanımını güçleştirmiş, ancak daha sonraki dönemlerde bu senedler çıkarılmıştır. Ebû Ubeyd ğarîb kelimeleri açıklarken genellikle kelimeyi söyleyenin ifadesini esas almakla beraber, bazan fiil ve masdar gibi türevlerini de izah etmiştir. Kendilerinden Arap edebiyatı tahsil ettiği hocaları Ali b. Hamza el-Kisâî, İbnü'l-Kelbî diye tanınan Hişâm b. Muhammed, Ebû Amr eş-Şeybânî, Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ, Ebû Ubeyde Ma'mer b. Müsennâ ve Asmaî gibi âlimlerden rivayet ettiği açıklamaları aynen nakletmiş, şâhid olarak bol miktarda şiiir kullanmış ve yer yer fikhî meseleleri ele alıp incelemiştir. Ebû't-Tayyib el-Lugavî'nin, onun bu çalışmasında Ebû Ubeyde Ma'mer b. Müsennâ'nın *Ġarîbü'l-ĥadîş*'ini esas aldığı ileri sürmesi (*Merâtibü'n-naĥviyyîn*, s. 93), adı geçen eserin küçük hacimli olması sebebiyle doğru bulunmamıştır.

Müellif eserini diğer kitapları gibi Abdâdîler devrinin önemli devlet adamı ve kumandanlarından Abdullah b. Tâhir'e sunmuş, İbn Tâhir de Ebû Ubeyd'e 10.000 dirhem aylık bağlamıştır. Rivayete göre Tâhir b. Abdullah bu eseri kendi sarayında bizzat müellifinden okumak istemiş, ancak Ebû Ubeyd'in, bir hadis kitabını emîrin ayağına giderek okutmanın hadise saygısızlık olacağını söyleyerek bu teklifi kabul etmemesi üzerine eseri müellifinin yanına giderek okumuştur. Bu olayı daha da anlamlı kılan husus, Ebû Ubeyd'in, eseri kendisinin okumak isteyen hadis hâfızı Ali b. Medînî ile Abbas el-Anberî'nin evlerine